

Beheerders laten akkerbloemen herleven

► Bezoek akkers achter de Sophiahoeve bij Doldersum eens

DOLDERSUM - De wilde weit bloeit, want het is augustus. Alleen, je moet voor deze bijzondere akkerbloem naar Brabant of Limburg. Algemeen zie je wilde weit in Frankrijk en Slowakije. In Nederland is de uiterst zeldzame plant sinds 1 januari 2017 wettelijk beschermd en staat op de Rode Lijst.

Hero Moorlag

Er zijn niet veel akkeronkruiden overgebleven. In monotone maïsvelden staan ze niet, in korenvelden, vooral in gerst, hooguit een paar korenbloemen en klaprozen. Beheerders van Natuurmonumenten en Stichting Het Drentse Landschap hebben graanakkers aangelegd waarin akkerbloemen een kans krijgen. Geen kunstmest, geen bestrijdingsmiddelen, geen drijfmest, alleen gebonden mest uit de potstal wordt gebruikt om de grond te verrijken. Graan en andere gewassen dienen als voer voor de koeien. Ouderwets staat de landbouw hier in dienst van de veelelt. Bezoek de Sophiahoeve van Het Drentse Landschap, Huenderweg 2 bij Doldersum. Als boer Frans tijd heeft, vertelt hij over de Limousinkoeien, de bedrijfsvoering en de bloemrijke graanakkers.

Halfparasiet

Wilde weit is een halfparasiet uit de bremraapfamilie. De plant heeft bladgroen waarmee hij kan assimileren, maar is niet in staat water en mineralen uit de bodem op te nemen. Die tapt hij met speciale wortels af van graan. Zo krijgt hij voldoende voeding om snel te

groeien. Een schitterende wilde plant die we veel te weinig zien. Maar bij Doldersum staat een weelde aan klaprozen, korensla, korenbloemen, driekleurig vergeetmijnietje, wilde margriet en boekweit. Mooi dat je hier nog het geelbloeiende akkerviooltje kunt zien en het geurige tijm. Zachte ooeivaarsbek, soorten walstro, stijve oegentroost en grasklokje staan er ook. Misschien vind je blauwe knoop, vleugeltjesbloem en anjerssoorten. Doet me denken aan vakanties met mijn ouders in de vijftiger jaren in Zeegse en Zuidlaren. We plukten bossen korenbloemen en als jochie leerde ik van de bindsters korenschoven te maken en die op hokken te zetten. Al zat je op de stoppels, in zo'n hok van schoven kroop je graag weg en je rook het graan. Het koren was veel groter dan een jongen van tien jaar en van het stro werd strokarton gemaakt. Tegenwoordig zie je akkers met kortstro koren, niet hoger dan zestig centimeter. Er worden geen hokken van gemaakt en ook geen strokarton. Echt verleden tijd. Een maaidorsmachine oogst het graan. Het stro wordt in pakjes geperst en gaat naar paardenstallen. Enkele welwillende boeren doen aan akkerandbeheer, mits ze daarvoor worden be-

Wilde weit, vroegere halfparasiet van kalkrijke graanakkers.

Hero Moorlag ©

taald. Een smalle strook wordt ingezaaid met akkeronkruiden.

Insecten en vogels

De ouderwetse bloemrijke akkers zijn eldorado's voor dag- en nachtvlinders, (wilde) bijen en kevers. Als het ergens in Drenthe zoemt en fladdert, dan is het daar wel. Dikkopjes (oranjegele dagvlinders), blauwtjes en grotere vlinders als daggauwoog en atalanta vliegen tussen de bloemen. De talloze insecten en rupsen trekken vogels aan. Bij Doldersum vind je nog het paapje, verwant aan de roodborsttapuit. Een behendige vliegvanger die aan de randen van korenvelden leeft. Wat zou het mooi zijn als de ortolaan hier weer verscheen. Deze prachtige vogel van klein-

schalige akkers stierf in de zeventiger jaren volledig uit. Maar geelgors en kneu zijn er nog. Je kunt ze bij Doldersum op de akkers en in de heidevelden zien en horen. Een klucht patrijzen, waar zie je die nog. Bij Doldersum is de kans reëel aanwezig. Patrijzen houden van een kleinschalig landschap met voldoende zaden van wilde planten en miereneieren voor de kuikens. De zingende veldleeuweriken boven het Doldersummerveld doen ook aan vroeger denken, toen er boven elk weiland een leeuwerik fladderde en zong. Voor wilde weit hoef je niet naar de Huenderweg, maar doe je op het zandpad tussen de korenvelden je ogen dicht, dan hoor je de geluiden en vang je geuren op uit een vervlogen tijd.

Bloemrijke korenvelden uit tijd Vincent van Gogh herleven

Wie zich verdiept in de schilder Vincent van Gogh valt het op dat hij veel korenvelden geschilderd heeft. De onderwerpen 'De zaaier' en 'De oogsttijd' zijn veelvuldig door hem geschilderd, zeker in zijn latere jaren. In een brief uit zijn Drentse tijd uit het najaar van 1883 schrijft hij aan broer Theo: 'Die streek rond Zweeloo is op dit moment geheel en al koren - onafzienbaar soms dat aller teerste groen dat ik ken'. Omdat Vincent van september tot begin december 1883 in Drenthe verbleef, zal het hier vooral om winterrogge zijn gegaan, de graansoort die goed gedijde op de relatief armere zandgronden. Uit de oogsttijd zijn van Van Gogh meerdere schilderijen van korenvelden bekend, soms met maaiers, schoven, maar ook korenvelden met leeuweriken en kraaien. Zijn liefde voor het boerenleven en het platteland komen zo indringend in beeld in zijn prachtige schilderijen.

We kunnen ons nu bijna niet meer voorstellen hoe soortenrijk de korenvelden indertijd zijn geweest, overigens nog tot ver in de twintigste eeuw. Maar in de twee-

Roggelelie, een bijzondere plant van ouderwetse roggeakkers.

Albert Kerssies ©

de helft van de vorige eeuw zijn we deze soortenrijkdom kwijt geraakt. Er zijn dan aanmerkelijk minder graanakkers, die ook nog eens veel intensiever bewerkt en bemest worden. En ingezaaid met geschoond en behandeld zaaizaad. De chemische onkruidbestrijding deed de rest. De opbrengsten aan graanzaad stegen met sprongen, maar de bloemrijkheid

verdween. Korenvelden met bloemarmoede kregen sterk de overhand. De laatste jaren lijkt daarin plaatselijk verandering te komen. Zeker bij de Terreinbeherende Natuurbeschermingsorganisaties zie je weer graanakkers met korenbloemen, kamille, akkerviooltje, slofhak en soms zelfs weer met korensla. Op meerdere essen in Drenthe komen de mooie bloem-

rijke korenvelden langzaam weer terug, tot vreugde van velen. Wel missen we nog steeds de roggelelie, vroeger een veel voorkomende lelie in voormalige roggeakkers.

Herstelplan

Met specifiek aangepast beheer op akkerflora kan de soortenrijkdom snel weer toenemen. Bemest beperkt, gebruik ongeschoond zaaizaad uit een al soortenrijker korenveld, ploeg niet dieper dan 18 centimeter en richt je niet meer op maximalisatie van de opbrengst aan graan. Op deze wijze kun je in een jaar of vijf al heel wat aan soortenrijkdom winnen. Maar daarmee heb je de kleurrijke roggelelie nog niet terug. Er is nu een Drents plan om deze fraaie soort weer te herintroduceren. In Duitsland zijn een beperkt aantal akkers met de 'natuurlijke' roggelelie. Het zou mooi zijn dat dit herstelplan de komende jaren gaat slagen. De roggelelie is een aanwinst voor bloemrijke Drentse korenvelden.

Albert Kerssies